

Zitierhinweis

Jakoubek, Marek: Rezension über: Jozef M. Irović, *Od narodne biblioteke i čitaonice do Češke besede Kruščica 1921-2021 / Od Národní knihovny a čítárny po Českou besedu Kruščice 1912-2021 [Од Народне библиотеке и читаонице до чешке беседе Крушчица 1921-2021]*, Kruščica: Češka beseda, 2022, in: *Slovanský přehled*, 108 (2022), 2, S. 408-411, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/e345ecb83bfc47e895477abedbe77f4f>

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Bryant's book is an exemplary work of contemporary historiography that uses individual biographies to tell "great" histories. He introduced the voices of Praguers who were not a majority, but still found their place in Prague, the city they belonged to. The author wrote a book that is inspiring work not just for historians and researchers, but accessible to a broad readership interested in this Central European city – be it Praguers, or tourists coming to Prague. The language of the book is clear, and the author explains the historical background of the past two centuries of the Czech lands. *Prague: Belonging in the Modern City* offers a view of an experienced historian who engagingly writes about Prague, its inhabitants and their search for belonging. As Bryant wonderfully concludes: "We need to understand the rise of nationalism, but we should not forget that it happened in tandem with people's individual needs to create a sense of belonging for themselves." (p. 254)

Tereza Juhászová

Jozef M. IROVIĆ,

Od Národní knihovny a čítárny po Českou besedu Kruščice 1912–2021,

Kruščice, Česká beseda Kruščice 2022, 79 s. + 16 str. obrazové přílohy,

ISBN 978-86-9159119-2-2; /

Јозеф М. Ировић, ***Од Народне библиотеке и читаонице до Чешке беседи Крушчица 1921–2021,***

Крушчица, Чешка беседа Крушчица 2022, 79с. + 16 стр. сликовног прилога,

ISBN 978-86-9159119-2-2.

Co se pozornosti badatelů, turistů či médií týče, nachází se srbský Banát a jeho čeští krajané ve stínu sousedního Banátu rumunského a jeho české menšiny. Publikací, věnovaných české enklávě v srbském Banátu je poskrovnu, ty existující se pak věnují buď konkrétním obcím,¹ nebo dílčím fenoménům, jako je krajanské

1 Michal PAVLÁSEK, *S motykou a Pánem Bohem: Po stopách českých evangelíků ve Vojvodině*, Brno 2015; Idem, *Z Moravy až do Velikého Srediště: Etnografické podobenství o zapomenuté náboženské komunitě*, Brno 2020; Ozren M. RADOSAVLJEVIĆ, (ed.), *Česko Selo nekad i sad (Prilozi i građa za istoriju) / České Selo kdysi a dnes (Přspěvky a prameny k historii)*, Česko selo 2015; Karel SCHOVANEC (ed. Jaromír Linda), *Dějiny české osady Fabián v Království jihoslovanském. / Istorijska češkog naselja Fabijan u Kraljevini Jugoslaviji*, Bela Crkva 2013; Anton STEHLÍK, *Monografija Češkog sela. Tragom Čeha na prostoru srpskog Banata / Monografije Češkog sela. Stopy Čechů na území srbského Banátu*, Bela Crkva 2015.

divadlo,² dobové fotografie či písně;³ syntetický výklad dějin místního českého osídlení je patrně v nedohlednu (k dispozici ovšem máme dílčí, nutno však uvést, že brilantní studii Štěpánkovu).⁴ Každá nová kniha, věnovaná místní české komunitě, tak stojí za povšimnutí. Letošní rok jsme přitom v daném ohledu zažili doslova publikační žně, neboť světlo světa spatřily takové publikace hned dvě. První z nich je sborník *České vesnice v srbském Banátu: etnologický výzkum*, editovaný tandemem Stanislav Havla, zastávajícího v srbském Banátu od roku 2017 post českého učitele ve službách Domu zahraniční spolupráce, a Lenky Jakoubkové Budišlové, působící na Ústavu etnologie FF UK.⁵ Druhou pak monografii *Od Národní knihovny a čítárny po Českou besedu Kruščice 1921–2021 / Od Народне библиотеке и читалище до Чешке бесede Крyшчица 1921–2021*, jejímž autorem je kruščický rodák a aktivní příslušník místní české menšiny Jozef M. Irović. Právě jí budou věnovány následující řádky.

Recenzovaná práce není Irovićovou prvotinou. Tou byla v roce 2012 vydaná zdařilá, byť (zatím) jen v srbstině dostupná publikace *Crkva svetog Václava u Kruščici 1912–2012* z roku 2012, rekapitulující stoleté dějiny kruščického kostela, zasvěceného svatému Václavu. Navazujíc na linii, etablovanou výše zmíněnými pracemi Jaromíra Lindy, obsahuje Irovićova monografie text jak v srbstině, tak v češtině. Toto bilingvní řešení je třeba označit za velmi šťastné a funkční, neboť knihu zpřístupňuje oběma potenciálním čtenářským obcím.

Po autorově *Předmluvě* (s. 6)⁶ následuje krátké uvedení do problematiky *Vznik českých spolků v obci Bela Crkva* (s. 7–9) od Jaromíra Lindy, dlouholetého pedagoga bělehradské univerzity, který na poli studia české přítomnosti v srbském Banátu (viz výše), resp. v Srbsku,⁷ vyoral nesmazatelnou brázdu, a který, jak se dozvídáme v *Předmluvě*, „měl být dle původního plánu autorem této monografie“ (s. 9). Na sepsání práce pak sice rezignoval, shromážděné materiály ovšem poskytl Jozefu Irovićovi (tamtéž).

2 Jaromír LINDA, *České ochotnické divadlo v Kuščici*, Kruščice 2013.

3 Jaromír LINDA, *Skryté příběhy portrétů: banátské Česi na nejstarších fotografiích = Skrivene priče portreta : banatski Česi na najstarijim fotografijama*, Bela Crkva 2012; Idem, *Zpěvník banátských Čechů*, Bela Crkva 2004/2012.

4 Václav ŠTĚPÁNEK, *Česká kolonizace Banátské vojenské hranice na území srbsko-banátského hraničářského pluku*, in Ladislav Hladký – Václav Štěpánek – Bronislav Chocholáč – Libor Jan (eds.), *Od Moravy k Moravě: z historie česko-srbských vztahů v 19. a 20. století*, Brno 2005, s. 73–101.

5 Lenka JAKOUBKOVÁ BUDIŠLOVÁ – Stanislav HAVEL (eds.), *České vesnice v srbském Banátu: etnologický výzkum*, Kruščice 2022.

6 Strany české a srbské varianty si odpovídají.

7 Jaromír LINDA, *Československý dům v Bělehradě 1928–2018*, Bělehrad – Praha 2018.

Samotný Irovićův text sleduje a pokrývá časové období sta let, od založení Národní knihovny a čítárny – prvního českého spolku v dnešním srbském Banátu – roku 1921, po události roku 2021, přičemž cílem bylo „rekonstruovat historii spolku tak, aby zůstala stopa po práci a aktivitách našich předků pro zachování kontinuity české identity, kultury a tradic“ (s. 6) – cíl to hodný uvědomělého krajana!

Pro výstavbu textu autor zvolil chronologický postup (s. 6), kdy sleduje vývoj spolku, resp. jeho nástupnických organizací – od roku 1935 do rozpadu Československa Československé, pak již jen České besedy v Kruščici – a souvisejícího dění rok po roku, případně po větších časových úsecích. Komentáře k jednotlivým letům, resp. obdobím na jedné straně akcentují důležité okamžiky týkající se spolku, resp. krajanské komunity (institucionální počátky, založení Československé besedy, příjezd českého učitele v roce 2000, stoleté výročí založení kostela sv. Václava v roce 2012, první ročník festivalu Lepota rozličitosti / Krása různorodosti v roce 2013 a další), zároveň ale zjevně záleželo i na tom, kolik a jakého materiálu měl autor pro daný rok k dispozici. Pro období 1953–1976 čerpá dominantně, až výhradně z *Českého lidového kalendáře*, tištěného v Daruvaru „který podle zpráv z besed představoval jejich činnost z předchozího roku“ (s. 20). Pokud se materiálu nedostává – jedná se především o interval mezi lety 1976–1991 –, autor tuto skutečnost konstatuje a vysvětlí („doklady byly [...] na papírech, které se bohužel nedochovaly“ /s. 36/). Obdobně pak explicitně uvádí i to, že v určitých letech (druhá světová válka, ozbrojené konflikty následující po rozpadu Jugoslávie) došlo k utlumu institucionálně organizovaného dění, „činnost spolku byla omezena na minimum“ (s. 36), takže ze zvoleného zorného úhlu takřkajíc nebylo o čem psát.

Síla monografie *Od Národní knihovny a čítárny po Českou besedu Kruščice 1921–2021* / *Од Народне библиотеке и читаонице до Чешке беседи Крушчица 1921–2021* spočívá v zevrubné – a namnoze osobní – obeznamenosti autora s realitami a aktéry popisovaných aktivit, které (proto) mnohdy představuje ve značném detailu. Jinak řečeno, Jozef Irović ví, o čem píše. Síla mikroperspektivy je ovšem současně i potenciální slabinou knihy – pokud by čtenáře zajímaly širší souvislosti lokálního dění, anebo pokud by se chtěl na konkrétní události a aktivity podívat z odstupu, v širší, celosrbské či evropské perspektivě, bude se muset poohlédnout jinde, takové pohledy Irovićova práce nenabízí. Toto konstatování není míněno jako výtku, jedná se o faktickou charakteristiku knihy, která zjevně vyplývá ze záměru a volby autora. Jozef Irović totiž ví, dá se soudit, nejen o kom, ale také pro koho svou knihu psal. I když to nikde neříká explicitně, lze předpokládat, že coby čtenáře své knihy očekává především samotné banátské Čechy a jejich potomky, a dále pak

zájemce, s tématem banátských Čechů tak či onak obeznámené. A v tomto svém očekávání se rozhodně nespletl. Byl jsem přítomen křtu knihy, který proběhl v Kruščici jako součást jubilejního desátého ročníku festivalu Lepota različitosti / Krása různorodosti, a měl jsem tak možnost dobře vidět, že nadcházející čtenářská obec Irovićovu knihu ihned přijala jako „svou“ – stejně tak, jako chápe za „svého“ i jejího autora. Jinak řečeno, autor má v tomto případě své čtenáře velmi dobře přečtené. To ovšem nijak neznamená, že tato čtenářská obec tvoří uzavřenou společnost, dveře této komunity jsou otevřené a jejím členem se může stát vlastně kdokoli. Žádné členské příspěvky se v ní neplatí, ovšem zadarmo se jejím členem nestanete. Je třeba investovat zájem. A pokud se začnete o Čechy v srbském Banátu zajímat, pak se kniha *Od Národní knihovny a čítárny po Českou besedu Kruščice 1912–2021 / Од Народне библиотеке и читонице до Чешке беседи Кривчица 1912–2021* rázem stane publikací, kterou nebudete moci minout.

Marek Jakoubek

Đorđe BOROZAN (ed.),

Leksikon diplomatije Crne Gore,

Podgorica, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti 2022, 712 s.,

ISBN 978-86-7215-520-4.

Černohorská historiografie v uplynulém dvacetiletí, zejména od roku 2006 po získání státní nezávislosti, začala systematicky, bez ideologických bariér a vnějších tlaků, mapovat své politické dějiny, a to s ohledem na složitý balkánský, slovanský i neslovanský kontext. Reprezentativním příkladem tohoto úsilí se stal nedávno vydaný *Leksikon diplomatije Crne Gore* (Lexikon diplomacie Černé Hory) připravený Černohorskou akademií věd a umění ve spolupráci s Ministerstvem zahraničí Černé Hory. Tato rozsáhlá encyklopedická příručka, která vznikla za řízení hlavního editora, akademika Đorđe Borozana, je jedním z řady lexikonů publikovaných touto akademií a týkajících se různých společenských a přírodovědných oborů (archeologie, botanika, drama, etnologie, výtvarné umění apod.). *Lexikon* obsahuje 744 definičních hesel od 96 domácích a zahraničních autorů, mezi nimiž se vyskytuje i přední český montenegrista František Šístek, který vypracoval hesla o vztahu Černé Hory k České republice a k Slovensku. *Lexikon* zároveň představuje první publikaci svého druhu, která komplexně zachycuje diplomacii a historický vývoj Černé